

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

УФІМЦЕВА СВІТЛАНА ВАСИЛІВНА

УДК 37.036:372:373.3.

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ
ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ дитини
В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО КОМПЛЕКСУ:
ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД -
ПОЧАТКОВА ШКОЛА**

13.00.01 - "Загальна педагогіка і історія педагогіки"

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ-2007

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих Академії педагогічних наук України, м. Київ

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Сисоева Світлана Олександрівна,
член-кореспондент АПН України, завідувач відділу
інноваційних технологій Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих Академії педагогічних наук України,
м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук,
Оніщук Людмила Анатоліївна,
директор Українсько-Південноафриканського інституту
політичного лідерства та лінгвістики імені Нельсона
Мандели Президентського університету МАУП,
м. Київ.

кандидат педагогічних наук, доцент
Гузій Наталія Василівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, завідувач кафедри
педагогічної творчості, м. Київ.

Захист дисертації відбудеться "18" вересня 2007 р. о 14 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.001.16 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 01033, м. Київ, вул. Володимирська, 60, аудиторія 314.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 02215, м. Київ, вул. Володимирська, 58, кім. 12.

Автореферат розісланий "15" серпня 2007 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.М.Москаленко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Актуальність та доцільність дослідження. Основний Закон нашої держави - Конституція України гарантує вільний і всебічний розвиток особистості кожного громадянина, а в Законах України "Про освіту" (1991 р.), "Про загальну середню освіту" (1999 р.), "Про дошкільну освіту" (2001 р.), "Про позашкільну освіту" (2004 р.), "Концепції загальної середньої освіти" (12-річна школа) (2001 р.), Національній Доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002 р.) підкреслюється, що основні завдання дошкільної та шкільної освіти полягають у її спрямованості на: всебічний гармонійний розвиток дитини як особистості та найвищої суспільної цінності; створення умов для творчої самореалізації особистості кожної дитини у навчально-виховному процесі.

Цілеспрямовано творчий розвиток особистості дитини починається у дошкільній та початковій ланці освіти. Саме означені вікові періоди є найбільш сприятливим до творчого розвитку дітей, оскільки у дошкільному і молодшому шкільному віці спонтанна і репродуктивна творчість дитини поєднується зі швидко зростаючим інтелектом, абстрактним та логічним мисленням. В цьому віці істотно зростає можливість самостійної постановки цілей, мотиваційних спонукань, пошуку способів дій і контролю результатів, тобто освоєння всіх компонентів психологічної структури творчої особистості. За таких умов творчий розвиток особистості кожної дитини, особливо у її дошкільному та ранньому шкільному віці, найбільш сензитивному періоді для творчості, є важливим завданням сучасної школи. Особливої актуальності означена проблема набуває для інноваційних навчальних закладів, зокрема навчально-виховних комплексів: дошкільний навчальний заклад - початкова школа, у яких існують реальні можливості для забезпечення неперервності та наступності у навчанні та вихованні дошкільників та дітей молодшого шкільного віку.

Проблема творчого розвитку особистості ніколи не втрачала своєї актуальності. Вона була предметом дослідження таких філософів, педагогів, психологів як Б.Г.Ананьєв, В.І.Андрєєв, М.О.Бердяєв, В.А.Кан-Калік, О.М.Леонтєв, Б.Ф.Ломов, С.Л.Рубінштейн, О.Я.Савченко та ін. Система здібностей в структурі творчої особистості вивчалася Л.С.Виготським, В.М.Дружинінін, В.В.Кліменко, В.О.Моляко та ін. Сутність творчості як специфічного виду діяльності розглядалася в роботах М.Воллаха, Дж.Гілфорда, В.В.Давидова, Л.М.Когана, ОВ.Кочерги, О.М.Матюшкіна, Я.О.Пономарева. Формування творчої особистості учнів на різних етапах їх навчання аналізувалися в роботах І.П.Волкова, В.Н.Козленко, О.Я.Савченко, С.О.Сисоевої, М.П.Лещенко, Л.О.Хомич, та ін.

Дослідженню проблеми творчого розвитку молодшого школяра також приділялася належна увага, зокрема таким її аспектам, як: формування пізнавальних інтересів молодших школярів (Н.М.Бібік); використання для стимулювання пізнавального інтересу нестандартних завдань (З.В.Друзь); розвиток

інтелектуальних умінь в процесі навчання (Н.Г.Білоконна), зокрема формування творчості молодших школярів на основі логічної підготовки (Н.Н.Ляшова); розвиток творчої активності учнів молодших класів: засобами інформаційних технологій (Т.Б.Волобуєва); у процесі виховної роботи (Р.Х. Вайнола), зокрема гурткової (Н.Г.Гурець); засобами театральної самодіяльності (Г.О. Костюшко); в процесі музично-естетичного виховання (О.В.Лобова). Формування творчих здібностей молодших школярів у процесі музичної діяльності розглядали В.В. Рогозіна та О.ІХХижная. Проблеми розвитку дошкільника, педагогічні умови формування його готовності до навчання у школі досліджувалися А.М. Богуш, В.Г. Захарченко, О.Л. Кононко, Ле Тхань Ваном, О.О. Фунтіковою та ін. Проблеми формування творчої особистості молодшого школяра розкрито також і в історико-педагогічних дослідженнях при вивченні педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського (Г.Л.Бондаренко); діяльності загальноосвітніх шкіл Галичини (1939-1990р.р.) (Л.Й.Дерев'яна). Проблеми дошкільного виховання в історико-педагогічному аспектах розглядалися в працях С.О. Дідковської, С.С. Попиченко, В.Ф. Сергеевої, Т.Б. Слободянюк. Засади гуманізації навчально-виховного процесу в школі І ступеня досліджувалися Л.А. Онишук, проблеми управління навчально-творчою діяльністю школярів - К.В.Яресько.

Творчий розвиток особистості дитини у дослідженнях завжди пов'язувався з особою вчителя. Проблема формування творчої особистості вчителя, його готовності до творчої педагогічної діяльності присвячено праці С.О.Сисоевої, Н.В.Гузій, О.І.Виговської, О.В.Волошенко, Н.В.Дудніченко, М.А.Костенко, М.М.Поташника, зокрема вчителя початкових класів - Н.В.Кичук, Л.В.Кекух, Л.В. Изотової, вихователів дошкільних закладів (Н.Г. Грама, О.Г. Кучерявий).

Незважаючи на різноманітність досліджень, проблема творчого розвитку особистості дитини в умовах освітнього закладу нового типу: навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа, як єдиного розвивально-естетичного середовища для дітей віком від 3 до 10 років, з єдиними психолого-педагогічними вимогами до дітей, єдиним, але разом з тим неповторним за формою й методами педагогічним впливом на кожного вихованця, ще не знайшла свого висвітлення у наукових дослідженнях. Разом з тим, поява таких нових навчальних закладів, у яких базовий компонент дошкільної та початкової освіти (державний стандарт) запроваджується на основі програм виховання і навчання дітей, спрямованих на зміну звичних стереотипів організації навчальної діяльності, створює значні можливості для творчого розвитку особистості дитини, збереження творчої тенденції дошкільного віку, підсилення її у молодшому шкільному віці новими інтелектуальними, інструментальними й методичними можливостями, забезпечення наступності та послідовності педагогічного впливу на особистісне зростання кожної дитини у період між дошкільням та початковою школою.

Враховуючи актуальність проблеми творчого розвитку особистості дитини дошкільного та молодшого шкільного віку для її подальшого успішного навчання і адаптації до життя, соціальну значущість цієї проблеми для забезпечення здатності громадян нашого суспільства до творчої праці, недостатню теоретичну та методичну розробленість та практичне впровадження в діяльність інноваційних освітніх закладів: навчально-виховних комплексів, зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **„Організаційно-педагогічні умови творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад — початкова школа“.**

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукової роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України (на час виконання роботи: Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України) та пов'язане з тематичним планом наукових досліджень Інституту за темами: "Концептуальні засади психолого-педагогічної підготовки вчителів у сучасних умовах" (ПК № 0197Ш06397), «Розвиток педагогічної майстерності вчителя в умовах інтеграційних процесів в освіті» (ПК № 010Ш00102). Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України 28.10.2002р., протокол № 9 та узгоджена у Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки 26.11.2002 року, протокол № 9.

Об'єкт дослідження: організація навчально-виховного процесу в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа.

Предмет дослідження: творчий розвиток особистості дитини дошкільного та молодшого шкільного віку в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні напрямів діяльності навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа щодо творчого розвитку особистості дитини дошкільного та молодшого шкільного віку та виявленні організаційно-педагогічних умов забезпечення ефективності творчого розвитку особистості дитини.

Провідна концептуальна ідея дослідження. Забезпечення творчого розвитку особистості кожної дитини, неперервності процесу її особистісного творчого зростання в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа потребує організації творчого навчально-виховного середовища на засадах гуманізації, єдності навчальної та позанавчальної роботи, наступності, неперервності та послідовності у здійсненні педагогічного впливу на дитину в процесі навчання і виховання, врахування вікових особливостей дітей дошкільного і молодшого шкільного віку та можливостей навчально-виховного комплексу щодо їх творчого розвитку.

Гіпотеза дослідження: творчий розвиток особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа набуває ефективності за умов:

- усвідомлення педагогічним колективом можливостей навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа для творчого розвитку дитини; оволодіння педагогічними працівниками науковими знаннями та технологічними уміннями щодо творчого розвитку особистості дитини;
- врахування вікових особливостей дошкільника та молодшого школяра при здійсненні педагогічних впливів на творчий розвиток їх особистості;
- організації навчально-виховного середовища відповідно до такої моделі творчого розвитку особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу, яка визначає мету, принципи, зміст, форми та методи діяльності педагогічного колективу з творчого розвитку дитини, забезпечує єдність навчальної і позанавчальної роботи та наступність у творчому розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

Відповідно до мети та висунутої гіпотези визначено такі **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати стан дослідження проблеми у психолого-педагогічній теорії і практичній діяльності загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів.
2. Розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити модель творчого розвитку особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа.
3. Виявити та обґрунтувати організаційно-педагогічні умови творчого розвитку особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу.
4. Визначити критерії ефективності творчого розвитку особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу.
5. Розробити методичні рекомендації щодо творчого розвитку особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу.

Методологічну основу дослідження становлять: теорія пізнання; концептуальні положення теорії творчості; психологічної та педагогічної науки про творчу діяльність та творчу сутність особистості; про активність суб'єкта в пізнавальній діяльності; основні положення системного підходу як методологічного способу пізнання педагогічних фактів, явищ, процесів; особистісно орієнтованого, та діяльнісного підходів до організації навчально-виховного процесу та навчально-творчої діяльності учнів.

Дослідження базувалося на Законах України: "Про освіту" (1991 р.), "Про загальну середню освіту" (1999 р.), "Про дошкільну освіту" (2001 р.), "Про позашкільну освіту" (2004 р.), "Концепції загальної середньої освіти" (12-річна

школа) (2001 р.), Національній Доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002 р.), Постанові Кабінету Міністрів № 306 від 12.03.2003р. "Про затвердження Положення про навчально-виховний комплекс "дошкільний навчальний заклад - загальноосвітній навчальний заклад", "загальноосвітній навчальний заклад дошкільний навчальний заклад".

Теоретичну основу дослідження становлять концептуальні положення про єдність свідомості і діяльності (В.В.Давидов, Г.С.Костюк, О.М.Леонтьєв); положення гуманістичної педагогіки (І.А.Зязюн, С.У.Гончаренко, Г.О.Балл та ін.); теоретичні положення щодо розвитку дитини дошкільного і молодшого шкільного віку (Л.В.Артемова, А.Л.Венгер, С.Л.Виготський, П.Я.Гальперін, О.В.Запорожець, О.Я.Савченко, Н.С.Скрипченко, М.П.Лещенко, Л.О.Хомич); теоретичні і методичні положення стосовно розвитку творчості і творчої особистості дитини (В.Н.Дружинін, Дж.Гілфорд, К.Роджерс, В.А.Кан-Калік, В.В.Кліменко, О.М.Матюшкін, В.О.Моляко, С.О.Сисоєва, В.О.Сухомлинський, Л.В.Сохань, О.І.Кульчицька), зокрема творчого розвитку молодшого школяра (Н.Н.Ляшова, Р.Х.Вайнола, К.Г.Гурець, Г.О.Костюшко, О.В.Лобова, В.В.Рогозіна, О.П.Хижная); теоретичні положення про роль вчителя у творчому розвитку дитини (В.І.Бондар, В.А.Кан-Калік, Н.В.Кичук, М.Д.Нікандров, М.М.Поташник, В.А.Семіченко, С.О.Сисоєва та ін.).

Для перевірки гіпотези та вирішення поставлених завдань були використані такі **загальнонаукові методи:**

теоретичні - теоретичний аналіз, систематизація й узагальнення наукових даних, за допомогою яких було проведено теоретико-методологічний аналіз основних понять проблеми творчого розвитку дитини, визначено концептуальні засади щодо творчої діяльності та творчого розвитку дитини дошкільного і молодшого шкільного віку;

емпіричні - спостереження, опитування, тестування, що були використані з метою вивчення проявів творчості дітей дошкільного і молодшого шкільного віку; педагогічний експеримент, за допомогою якого перевірялася розроблена модель творчого розвитку дитини дошкільного і молодшого шкільного віку в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа.

Організація дослідження. Дослідження виконувалося у три етапи протягом 2000 - 2006 років.

На першому етапі (2000-2001 рр.) вивчався стан дослідження проблеми у філософській, психологічній і педагогічній літературі; було сформульовано гіпотезу, визначено методи та завдання дослідження, основні теоретичні підходи до вивчення проблеми творчого розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Розроблено комплексну програму та методику дослідження.

На другому етапі (2002-2003 рр.) було проведено констатувальний етап експерименту з емпіричного вивчення організації педагогічного процесу в

навчально-виховному комплексі: дошкільний навчальний заклад - початкова школа щодо творчого розвитку дитини дошкільного і молодшого шкільного віку. Було розроблено модель творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу та програму її реалізації; розпочато формувальний етап педагогічного експерименту.

На третьому етапі (2004-2006 рр.) було експериментально перевірено модель творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа; систематизовано та узагальнено отримані матеріали; проаналізовано результати дослідження, здійснено написання і оформлення дисертації.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась на базі навчально-виховного комплексу „Домінанта”: дошкільний навчальний заклад - початкова школа (м. Київ), школи - дитячого садка "Дивосвіт" (м. Київ), школи дитячого садка "Берегиня" (м. Київ), школи-дитячого садка "Струмочок" (м. Київ), школи-дитячого садка "Березняки" (м. Київ), школи-дитячого садка "Русанівка" (м. Київ). Всього в експериментальному дослідженні взяли участь 385 дітей дошкільного закладу, 1248 учнів початкової школи, 98 вчителів початкових класів, 42 вихователів дошкільних груп, 18 керівників гуртків позакласної роботи та 6 керівників навчально-виховних комплексів, 848 батьків учнів початкових класів та дошкільних закладів.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що *вперше* розроблено та обґрунтовано модель творчого розвитку дитини та програма її реалізації в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа, яка визначає мету, принципи, зміст, форми та методи діяльності педагогічного колективу з творчого розвитку дитини, забезпечує єдність навчальної і позанавчальної роботи та наступність у творчому розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку; виявлено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови *подальшого розвитку* набули наукові положення про специфіку творчого розвитку особистості дитини у дошкільному та молодшому шкільному віці в умовах навчально-виховного комплексу; *удосконалено* методи роботи з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку, форми роботи з вчителями, вихователями дошкільних груп, які сприяють підвищенню їх педагогічної майстерності; *уточнено* критерії ефективності творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу.

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що уточнена теоретична сутність творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний заклад - початкова школа; теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови та критерії ефективності творчого розвитку дитини дошкільного і молодшого шкільного віку в умовах навчально-виховного комплексу.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що розроблено і впроваджено: *концепцію* та *статут* навчально-виховного комплексу: дошкільний

навчальний заклад - початкова школа; *програму* творчого розвитку дитини в навчальній і позанавчальній роботі навчально-виховного комплексу для керівників, вчителів, вихователів, методистів навчально-виховних комплексів.

Розроблені матеріали сприятимуть оптимізації процесу творчого розвитку дитини дошкільного та молодшого шкільного віку у навчально-виховному процесі навчально-виховного комплексу. Вони можуть також використовуватися при організації творчої діяльності педагогічних колективів гімназій, ліцеїв та інших інноваційних навчальних закладів.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у практику роботи навчально-виховного комплексу „Домінанта" (м. Київ), школи - дитячого садка "Дивосвіт" (довідка №89/1 від 16.02.2006р.), школи-дитячого садка "Берегиня" (довідка №75 від 19.04.2006р.), школи-дитячого садка "Струмочок" (довідка №6 від 19.01.2006р.), школи-дитячого садка "Березняки" (довідка №101 від 23.06.2006р.), школи-дитячого садка "Русанівка" (довідка №14 від 15.02.2006р.); довідка Міністерства освіти і науки України №2/2-15-2137 від 20.10.2006р.

Особистий внесок автора полягає у розробці та обґрунтуванні моделі творчого розвитку особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа, яка визначає мету, принципи, зміст, форми та методи діяльності педагогічного колективу з творчого розвитку дитини; виявленні та обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов та уточненні критеріїв ефективності творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу; в розробці концепції, статуту та програми творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа, які можуть також використовуватися у практичній діяльності вчителів початкових класів, вихователів дошкільних груп, методистів дошкільного виховання, керівників гуртків, керівників загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, гімназій, спеціалізованих шкіл, дошкільних навчальних закладів.

Протягом усього періоду дослідження дисертант особисто брала участь в організації та проведенні експериментальної роботи, розробці та впровадженні моделі та програми творчого розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, працюючи директором навчально-виховного комплексу «Домінанта» (м. Київ), викладаючи природознавство, географію, навчальний курс "Мій Київ".

Вірогідність отриманих результатів забезпечується методологічним обґрунтуванням вихідних положень та використанням теоретичних і емпіричних методів, адекватних меті і завданням дослідження, достатньою репрезентативністю вибірки; об'єднанням якісного та кількісного аналізу емпіричних даних.

На захист виносяться:

1. Модель творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа.

2. Організаційно-педагогічні умови творчого розвитку особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа (усвідомлення педагогічним колективом можливостей навчально-виховного комплексу: дошкільний заклад - початкова школа для творчого розвитку дитини; оволодіння педагогічними працівниками науковими знаннями та технологічними вміннями щодо творчого розвитку особистості дитини; врахування вікових особливостей дошкільника та молодшого школяра при здійсненні педагогічних впливів на творчий розвиток їх особистості; організація навчально-виховного середовища в умовах навчально-виховного комплексу відповідно до такої моделі творчого розвитку дитини, яка визначає мету, принципи, зміст, форми та методи діяльності педагогічного колективу, забезпечує єдність навчальної та позанавчальної роботи і наступність у творчому розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні положення роботи і результати дисертаційного дослідження обговорено на 12 науково-практичних конференціях і семінарах, а саме: 5 міжнародних науково-практичних конференцій: „Розвиток мови дошкільників та сучасні тенденції його вдосконалення” (Київ, 03-04 листопада 2000р.); "Підготовка вчителя до впровадження нових технологій навчання у малокомплектній початковій школі" (Умань, 11-12 квітня 2004р.); "Василь Сухомлинський і сучасність: особистість у навколишньому середовищі" (Полтава, 20-22 вересня 2005р.); IX Міжнародній науково-методичній конференції "Наука та освіта 2006" (Дніпропетровськ, 23-31 січня 2006 р.); "Науковий потенціал світу - 2004" (Дніпропетровськ, 1-15 листопада 2004 р.); V Всеукраїнська конференція молодих науковців "Інформаційні технології в освіті, науці і техніці" (ІТОНТ - 2006) (Черкаси, 3-5 травня 2006р.); звітних конференціях Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України за 2004, 2005, 2006 роки, 4 регіональних науково-практичних конференцій: "Роль розвитку предметного середовища у різнобічному повноцінному розвитку особистості дитини" (Київ, 13-14 жовтня 2006 р.); "Сучасні 5-річні діти. Особливості розвитку" (Київ, 23 квітня 2005 р.); "Роль керівника закладу освіти в організації роботи з кадрами" (Київ, 27 квітня 2005 р.); "Основні вимоги до планування роботи навчальних закладів на новий навчальний рік" (Київ, 8 червня 2005 р.).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 12 опублікованих статтях, які написані без співавторів, у тому числі: 8 статей у провідних наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України; і 4 в інших виданнях, в тому числі 1 іноземними мовами.

Структура дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (311 найменувань, із них іноземними мовами 13) та додатків на 140 сторінках.

Робота містить 42 таблиці на 31 сторінці, 7 рисунків на 7 сторінках, 5 схем на 8 сторінках. Загальний обсяг дисертації 387 сторінок; основна її частина займає 222 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження обраної проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу дослідження, його методологічну, теоретичну основи та методи; розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення дослідження, особистий внесок здобувана, сформульовано провідну концептуальну ідею дослідження, положення, що виносяться на захист; висновки про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У *першому розділі* - „*Теоретичні засади творчого розвитку особистості дитини дошкільного і молодшого шкільного віку*” — проаналізовано сутність феномену "творчість" та проблему формування творчої особистості у психологічній та педагогічній теорії; роль вчителя у творчому розвитку дитини; особливості творчого розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

На основі теоретичного аналізу у дисертації зроблено висновок, що сутність феномену творчості полягає у спроможності людини щодо забезпечення принципово нового розвитку суспільства, виробництва в цілому, окремих галузей виробництва, перетворення оточуючого світу і самої себе. Творчість як культурний і соціальний феномен відображає ціннісні орієнтації людини; напрями розвитку її творчої сутності, специфічні особистісні творчі якості. Поняття „творча особистість” здебільшого розглядається з точки зору створення такою людиною матеріальних або духовних цінностей у галузі науки, техніки, мистецтва; творча особистість характеризується специфічними мотивами, характерологічними, інтелектуальними, вольовими та емоційними якостями, які забезпечують їй успіх у творчій діяльності.

Теоретичний аналіз проблеми творчого розвитку особистості на рівні дошкільного і шкільного вікових періодів дозволяє зробити висновок, що такий розвиток відбувається у процесі діяльності дитини - ігрової, навчальної, трудової; потребує організації творчо-орієнтованого навчально-виховного процесу, який забезпечує реалізацію творчих здібностей дітей, підтримує їх творчі досягнення і успіхи, надає можливості для прояву індивідуальних творчих якостей кожного учня і вихованця (В.О.Моляко). Результативність творчого розвитку дитини повинна вимірюватися не лише новизною і вагомістю результатів її творчої діяльності, але й позитивними змінами внутрішньої особистісної структури самої дитини (суб'єкта творчості) (С.О.Сисоєва). У розділі показано, що творчий розвиток дитини вимагає не тільки високого ступеня професійної підготовленості вчителя *на технологічному рівні* (здійснення творчо-спрямованої педагогічної діяльності, використання новітніх педагогічних технологій), а й *наукових знань* щодо психологічної і педагогічної

сутності феномену творчості, специфіки творчого розвитку дитини, особливостей і закономірностей протікання творчих процесів. У процесі дослідження зроблено висновок про провідну роль педагога у творчому розвитку дитини.

Теоретичний аналіз психологічних особливостей творчого розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку показав, що особливості зазначених вікових періодів полягають у надзвичайній сприяльності дитини до творчості, високому рівні спостережливості, уяви, фантазії, чутливості до мови, високій пізнавальній активності, допитливості. Все це створює унікальні умови для реалізації творчості дітей: дошкільників і молодших школярів в ігровій, художній, музичній діяльності (О.В.Запорожець). Разом з тим у дисертації підкреслюється, що створюючи сприятливі умови для творчого розвитку дітей, педагоги повинні враховувати індивідуальні і вікові відмінності дітей, своєрідність здібностей кожної дитини, її особистісних якостей, що дозволяє більш ефективно здійснювати навчально-виховний процес від дошкільної до шкільної ланки як неперервний. (О.Л. Кононко). Теоретичний аналіз наукових праць (О.М.Матюшкін, О.І.Кульчицька, В.О.Моляко) «дозволив зробити висновок про необхідність використання різних форм реалізації творчого потенціалу дитини дошкільного і молодшого шкільного вікових періодів. Професійна педагогічна кваліфікація вихователів дошкільної установи і вчителів початкових класів, їх власна творча спрямованість у професійній діяльності забезпечують ефективність процесу творчого зростання особистості кожної дитини.

У другому розділі - "Зміст організаційно-педагогічних умов творчого розвитку дитини у навчально-виховному комплексі: дошкільний навчальний заклад - початкова школа" - подано розроблену та обґрунтовану модель творчого розвитку особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу; проаналізовано можливості творчого розвитку особистості дитини засобами мистецтва; розкрито проблеми забезпечення наступності та єдності навчальної і позанавчальної роботи у творчому розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

У дисертації *творчий розвиток дитини* розглядається як *цілісний процес*, що ґрунтується на *загальних педагогічних принципах* (єдності навчання і виховання у педагогічному процесі; урізноманітнення видів і форм діяльності в організації педагогічної взаємодії; залежності розвитку особистісних якостей від створених педагогічних ситуацій; емоційної насиченості навчально-виховного процесу; спонукання школярів до творчого самовираження) та *принципах педагогічної творчості*, сформульованих у роботах С.О.Сисоевої (принципи: діагностики, оптимальності; взаємозалежності; фасілітації; креативності; доповнення; самоорганізації), *результативність якого визначається* як суб'єктивною новизною результатів творчої діяльності дитини, так і позитивними змінами внутрішньої особистісної структури дитини як суб'єкта творчості.

Модель творчого розвитку дитини дошкільного і молодшого шкільного віку в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа відображає: мету; загальнопедагогічні принципи та принципи педагогічної творчості як підґрунття організації процесу творчого розвитку дитини; єдність навчальної та позанавчальної діяльності; організаційні етапи наступності творчого розвитку дитини; пріоритетні підходи в організації навчально-виховного процесу; дидактичні умови; навчально-методичне забезпечення навчально-виховного процесу творчими завданнями, доступними для дітей означених вікових категорій.

Творча взаємодія вчителя та дитини відповідно до моделі спрямована на підтримку творчої діяльності дитини, стимулювання прояву творчих якостей дітей. Творчий розвиток дитини у навчально-виховному процесі в дошкільній ланці здійснюється *на заняттях* (розвиток мови, мовленнєве спілкування, дитина і навколишній світ, художня література, малювання, ліплення, аплікація, музичне виховання, цікава математика, ознайомлення з природою, трудове виховання), а також *у позанавчальній роботі* (гурток театрального мистецтва, хореографії, англійської мови, гурток говорунів, світового мистецтва, логіки, психологічного розвантаження, гурток китайської гімнастики «Хатка-йога», «Ушу», та інші). Творчий розвиток дитини у навчально-виховному процесі в початкових класах здійснюється *на уроках* (математики, української мови (розвиток мови), читання (позакласне читання), англійської мови, музики, трудового навчання, сходинки до інформатики (комп'ютерна азбука), навчання грамоти, «Я і Україна», образотворчого мистецтва, основ здоров'я, фізичної культури), а також *у позанавчальній роботі* (гурток знавців української мови, дитячий театр, гуртки: вивчення іноземних мов "Поліглот", розвитку інтелектуальних здібностей "Ерудит", математичного моделювання, комп'ютерної графіки, дитячий хор, шахів, дизайну, психологічного розвантаження, м'якої іграшки, сучасного таночку, класичного таночку, журналістики та інше).

У процесі дослідження розроблено інтегрований тематично-блочний алгоритм творчого розвитку учнів у навчально-виховному процесі, який включає: загальноосвітній блок; розвивальний блок; фізкультурно-оздоровчий блок та розкрито їх зміст.

У розділі виділено етапи розвитку здатності дитини до художньої творчості (організація спостережень дітей за навколишнім життям; перебудова того, що може бути відбите у співі, малюнках, інсценізаціях; розвиток способів «вслуховування», «приглядання» в образний світ мистецтва, у звуки і фарби природного і предметного світу) та виявлено можливості застосування здобутків мистецтва для збагачення творчого досвіду дітей.

Підтверджено положення про можливість і необхідність формування творчості у таких видах художньої діяльності, як пісенна, поетична творчість, що у шкільній практиці ще не набуло значного поширення. Показано, що творчий

розвиток дитини дошкільного і молодшого шкільного віку ефективно відбувається також на уроках музики, малювання, фізичного виховання. В процесі дослідження розроблено вимоги до вихователів і музичних керівників дошкільного навчального закладу щодо ведення щоденників спостереження за творчим розвитком дітей, зміною їх індивідуальних характеристик.

Дослідження дозволило зробити висновок, що здатність дитини до художньої творчості формується за таких умов: спонукання дітей до художньої творчості шляхом постановки цікавих, різноманітних творчих завдань; врахування індивідуальних інтересів, схильностей і здібностей дітей; розробка системи взаємозв'язків між навчальними і творчими завданнями на заняттях; варіювання творчих завдань залежно від віку дітей і різних видів художньої діяльності. Творчі завдання класифіковано на: завдання що вимагають від дітей первісного орієнтування у творчій діяльності, завдання що викликають у дітей цілеспрямовані дії та пошуки рішень їх виконання, завдання, в яких пропонується самостійна діяльність.

<

У дисертації обґрунтовано важливість використання загальнорозвиваючих вправ, рухів, вирішення складних рухових та психомоторних завдань для творчого розвитку дитини, формуванню у неї пізнавальних функцій, розвитку творчого мислення, здібностей, комунікативності, позитивних якостей характеру.

Власна творча діяльність на уроках музики розглядалася як така, в процесі якої діти самі створювали музичні образи на основі засвоєних знань. Виділено прийоми, які стимулюють активне сприймання музики (демонстрації досягнень інших, відтворення музики у малюнках, публічне оцінювання) та розкрито їх зміст. Класифіковано творчі завдання для уроків музики: завдання-імпровізації, музичні розмови, імпровізація твору за характером мелодій на літературний текст, композиція музичної гри. Доведена доцільність оцінювання пісенних імпровізацій за показниками: виразність мелодій, повторність або варіативність інтонацій, ритм, логічність побудови, спільність мелодії і тексту.

У дисертації показано, що визначальними умовами творчого розвитку особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу є забезпечення наступності навчально-виховного процесу у дошкільній та шкільній ланках освіти. Наступність забезпечується неперервністю освітнього простору, єдністю педагогічних підходів до творчого розвитку дитини у дошкільному навчальному закладі і початковій школі, єдиними вимогами до здійснення навчально-виховного процесу. Навчально-виховний комплекс з його наступністю, різноплановою структурою функціонування розглядається в дисертації як соціально-педагогічна система - центр творчого розвитку дитини. Процес творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу передбачає: на першому етапі (початковий) взаємодію сім'ї, дошкільного навчального закладу і початкової школи у цілісному соціально-педагогічному середовищі навчально-виховного комплексу; на другому

(конкретно-змістовному) - включення різних форм підготовки до школи (сімейна, дошкільна, інноваційна, шкільна, змішана) та визначення напрямів суб'єкт-суб'єктної взаємодії (пізнавально-розвиваюча, мовленнєво-комунікативна, художньо-естетична, морально-ціннісна); на третьому етапі (особистісно-суб'єктивному) виникають якісні зміни в структурі особистості дитини (активність, самостійність, творчість). Означені компоненти визначають зміст взаємодії у творчому розвитку дітей в умовах навчально-виховного комплексу і відображають як основні (психологічний, соціальний, естетичний) її аспекти, так і змістові лінії "Я-суспільство", "Я-культура", "Я-природа", "Я-сам". У процесі дослідження виділені організаційні форми роботи з батьками (анкетування, індивідуальні консультації, відкриті уроки, тематичний лекторій, родинний клуб, клуб дідусів та бабусь «Сходинки поколінь» та розкрито їх зміст. У процесі дослідження для поглиблення і розширення знань педагогів про розвиток дитини розроблені картки розвитку дитини дошкільного віку і психолого-педагогічна картка учні початкових класів, запропонована технологія їх ведення.

Дослідження проблеми дезадаптації дитини в умовах переходу з початкової ланки школи до середньої дозволило виділити напрями вирішення цієї проблеми: виявлення індивідуальних особливостей молодших школярів і їх відповідність віковим особливостям; визначення ефективності методів діагностики рівня розвитку молодших школярів; застосування методів дезадаптації дітей у перехідний період; визначення ефективності взаємодії та взаємоприйнятності індивідуальних стилів навчання і виховання учителів початкової і середньої ланок. Виділено компоненти готовності учнів четвертих класів до переходу у середню ланку школи (фізична, інтелектуальна, особистісна) і розкрито їх зміст.

У дисертації зроблено висновок, що творчий розвиток дитини, стимулювання її творчої активності ефективно відбувається при забезпеченні єдності навчальної і позанавчальної роботи. Позанавчальна робота у дисертації розглядається як цілісна та неперервна система, спрямована на досягнення визначених цілей і завдань творчого розвитку дитини, яка щільно пов'язана з процесом навчання і продовжує вирішення його цілей і стратегій. На відміну від навчальної позанавчальна робота в умовах навчально-виховного комплексу дає можливість для реалізації інтересів, нахилів, індивідуальних здібностей дітей. Орієнтація діяльності дітей у позанавчальний час на творче виконання завдань створює можливості для розвитку провідних властивостей і якостей творчої особистості, творчих стратегій поведінки, формує вміння проявляти творчу активність.

Взаємозв'язок навчальної і позанавчальної діяльності необхідний на всіх етапах виховання всебічно розвиненої особистості і здійснюється за принципом „вертикальної наступності" на всьому шляху неперервної освіти дитини.

У третьому розділі - *«Проведення дослідно-експериментальної роботи та аналіз її результатів»* - подано результати вивчення сучасного стану діяльності

навчально-виховного комплексу; етапи та методика проведення формувального експерименту; аналіз результатів педагогічного експерименту.

Вивчення сучасного стану діяльності навчально-виховних комплексів: дошкільний навчальний заклад - початкова школа, підтвердило актуальність і доцільність дослідження обраної проблеми і дозволило зробити висновок, що можливості такого інноваційного навчального закладу для всебічного розвитку особистості дитини, підсилення її мотивації до навчання, зацікавленості у навчальній та позанавчальній шкільній діяльності використовуються ще не повною мірою. Спостерігається тенденція (від першого до четвертого класів) щодо зменшення кількості учнів, яким: хочеться йти до школи, подобається у школі, подобається їх класний керівник; які: хочуть виконувати домашні завдання, доручення вчителя, розповідати про свої шкільні справи, мати друзів серед однокласників. Також було виявлено певні негативні тенденції у спілкуванні батьків та вчителів з учнями: обмаль часу, не налагодження контакту. Разом з тим, вчителі відчують необхідність змін у функціонуванні навчально-виховних комплексів, більшого їх спрямування на особистіший розвиток учнів, створення навчально-виховного творчого середовища, де б всі діти могли б виявити свої творчі якості, само реалізуватися. Вчителі обґрунтовують свою думку тим, що створення умов для творчого самовираження учнів на уроках підвищує їх мотивацію до навчання і створює доброзичливий, творчий мікроклімат у колективі.

Зроблено висновок про необхідність спрямування діяльності навчально-виховних комплексів на творчий розвиток особистості дитини.

У розділі подано розроблені та обґрунтовані критерії ефективності творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу, а саме критерій рівня творчого розвитку дитини та критерій рівня готовності педагога до творчого розвитку дитини. Визначено об'єктивні та суб'єктивні показники рівня творчого розвитку учнів початкових класів та дошкільників. До об'єктивних показників віднесено якість виконаних творчих робіт, їх оригінальність, новизна підходу до вирішення проблеми, кількість висунутих ідей, їх відповідність вимогам задачі, швидкість виконання завдання. До суб'єктивних показників (особистіших) віднесено критичність мислення, оригінальність, нешаблонність мислення, високорозвинена уява і фантазія, інтуїція, почуття задоволення під час виконання творчих завдань, мотивація до успіху, зануреність у проблему, бажання одержати результат і не залишити невирішеним завдання. Подана розроблена система показників, за якою визначається рівень продуктивної творчої діяльності дітей: ставлення дітей до творчої діяльності, здатність „увійти" в уявлювані образи, щирість переживання; якість способу виконання творчих дій, швидке мислення, інтелектуальна активність, використання різних варіантів рішення, комбінування знайомих елементів, оригінальність способу дій; добір дітьми характерних рис

об'єктів і явищ, персонажів, предметів і відображення їх у малюнку, музичній грі, драматизації, словесній і пісенній творчості.

Дослідно-експериментальна робота проводилася в три етапи: інформаційно-ознайомлюваний; підготовчо-практичний; реалізація задуму.

Для проведення педагогічного експерименту було здійснено вибір і модифікацію тестових методик (тест рівня розвитку вербального і невербального мислення ПТорренса); методики тестових досліджень рівня сформованості знань і умінь вчителів у галузі творчості і творчої педагогічної діяльності; тест на виявлення комунікабельності (В.А.Кан-Калік і М.ДНікандров); розроблено анкети для виявлення здатності вчителів до творчої педагогічної діяльності, творчого саморозвитку і самовдосконалення та вміння користуватися сучасними джерелами інформації, опитувальники щодо зацікавленості дітей у позанавчальній роботі гуртків, центрів, об'єднань тощо; розроблена творчо-орієнтована система занять у дошкільному навчальному закладі, уроків у початковій школі, розроблена система виховної роботи, спрямована на розвиток творчої особистості.

Аналіз результатів педагогічного експерименту показав, що кількість учителів, які підвищили свою психолого-педагогічну компетентність з проблеми сутності творчості, творчої діяльності, закономірностей творчого розвитку дитини дошкільного і молодшого шкільного віку зросла в середньому на 65 %; рівень комунікабельності у суб'єкт-суб'єктних відносинах «вчитель-учень» зріс на 60 %; збільшилась кількість творчо-орієнтованих уроків у початковій школі на 32 %; у дошкільному навчальному закладі вдвічі; кількість дітей, які були залучені до позакласної роботи у всіх її напрямках збільшилась у 2,5 разів; особливо зросла кількість дітей, які відвідували гуртки з шахів, математики, мови і літератури, кількість дітей, що обрали для себе центри дизайну. Дослідження творчого мислення дітей за тестом ПТорренса показало, що рівень розвитку творчого мислення дітей дошкільного віку зріс на 32,8%, молодшого шкільного віку на 51,7%. Позитивна динаміка спостерігалася у всіх структурних компонентах творчого мислення: 1) вербальної і невербальної форми мислення; 2) зросла продуктивність діяльності; оригінальність, гнучкість і легкість мислення по всім субтестам порівняно з первинним діагностуванням.

Результати педагогічного експерименту узагальнено у 36 таблицях.

У загальних висновках викладено результати теоретичної та експериментальної розробки проблеми творчого розвитку дитини дошкільного і молодшого шкільного віку в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Аналіз наукових праць з проблеми творчого розвитку дитини дошкільного і молодшого шкільного віку дозволив зробити висновок про її недостатню розробленість для інноваційних навчальних закладів - навчально-виховних

комплексів: дошкільний навчальний заклад - початкова школа. У більшості таких навчальних закладах проблемі творчого розвитку дитини не надається належна увага, не використовуються можливості як самого навчального закладу так і сензитивного періоду розвитку дошкільників та молодших школярів для їх творчого зростання.

2. Розроблена та обгрунтована модель творчого розвитку дитини дошкільного і молодшого шкільного віку в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа відображає: мету; загальні педагогічні принципи та принципи педагогічної творчості; єдність навчальної та позанавчальної діяльності; організаційні етапи наступності творчого розвитку дитини; пріоритетні підходи в організації навчально-виховного процесу; дидактичні умови; навчально-методичне забезпечення навчально-виховного процесу. Творча взаємодія вчителя та дитини відповідно до моделі спрямована на підтримку творчої діяльності дитини, стимулювання прояву творчих якостей дітей. Розроблено інтегрований тематично-блочний алгоритм творчого розвитку учнів у навчально-виховному процесі.

3. Виявлено та обгрунтовано організаційно-педагогічні умови творчого розвитку особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа, а саме: усвідомлення педагогічним колективом можливостей навчально-виховного комплексу: дошкільний заклад - початкова школа для творчого розвитку дитини; підвищення наукового і технологічного рівня професійної компетентності вчителя; врахування вікових особливостей дошкільника та молодшого школяра при здійсненні педагогічних впливів на творчий розвиток їх особистості; організація навчально-виховного середовища на основі розробленої моделі творчого розвитку особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу, яка визначає мету, зміст, форми та методи діяльності педагогічного колективу з творчого розвитку особистості дитини; забезпечує єдність навчальної та позанавчальної роботи і наступність у творчому розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

4. Наступність навчально-виховного процесу у дошкільній та шкільній ланках освіти забезпечується неперервністю освітнього простору, єдністю педагогічних підходів до творчого розвитку дитини у дошкільному навчальному закладі і початковій школі, єдиними вимогами до здійснення навчально-виховного процесу. Творчий розвиток дітей в умовах навчально-виховного комплексу планується на основі взаємодії сім'ї, дошкільного навчального закладу, початкової школи.

Доведено, що оптимальною умовою для творчого розвитку дитини є поєднання навчальної діяльності з позанавчальною. Показано, що гармонізація особистісних і міжособистісних відносин засобами навчальної і позанавчальної роботи у дошкільному і шкільному віці найефективніше відбувається за умови максимального включення всього педагогічного колективу у вирішення проблеми творчого розвитку учнів.

5. Критерії ефективності творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу відображають рівень творчого розвитку дитини та рівень готовності педагога до творчого розвитку дитини. Розроблена система показників, за якою має визначатися рівень продуктивної творчої діяльності дітей. Результати педагогічного експерименту дозволили проаналізувати динаміку творчого розвитку дитини від дошкільного до молодшого шкільного віку та підтвердили ефективність запропонованої моделі.

6. Результатом дисертаційного дослідження стали науково-методичні матеріали щодо творчого розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, розроблені концепція, статут і програми творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад-початкова школа.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані на чотирьох рівнях: *на рівні* Міністерства освіти і науки України для розробки системи забезпечення творчого розвитку дітей, підготовки вихователів і вчителів початкових класів до формування творчої особистості дитини означених вікових категорій; *на рівні* регіональних інститутів післядипломної освіти вчителів для ознайомлення їх із специфікою творчого розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку; *на рівні* навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа для творчого розвитку дітей, виявлення їх творчого потенціалу; *на рівні* вчителя початкових класів і вихователя дошкільної установи для використання програми творчого розвитку дітей в навчальній і поза навчальній роботі.

Проведене дослідження не вичерпує всієї проблеми творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу. Перспективними можуть бути дослідження наступності формування творчої особистості учня у середній і старшій школі; проблеми поглиблення творчого розвитку дітей у системі позашкільної роботи.

Основні положення дисертації викладено у таких публікаціях автора:

1. Уфімцева С.В. Особливості творчого розвитку дітей молодшого шкільного віку // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Науково-методичний журнал Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України. - К., 2003. - Випуск № 2. - С. 201-205.

2. Уфімцева С.В. Використання художніх творів для творчого розвитку молодших школярів // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Науково-методичний журнал Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України. - К., 2004. - Випуск № 3-4. - С. 167-171.

3. Уфімцева С.В. Творчий розвиток молодших школярів на уроках української мови // Педагогічні особливості формування професійних якостей студентів: Збірник наукових праць // Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка. - Харків - Луганськ: Стильіздат, 2004. - С. 208-215,

4. Уфимцева С.В. Концептуальна модель формування творчої особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу // Педагогічний процес: теорія і практика: Збірник наукових праць // Педагогіка і психологія. - К., 2005. - Випуск № 3. - С. 264-273.

5. Уфимцева С.В. Організація творчої діяльності молодших школярів в процесі навчання // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Науково-методичний журнал Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України. - К., 2005. - Випуск № 3-4. - С. 170-173.

6. Уфимцева С.В. Наступність у творчому розвитку дошкільників і учнів початкових класів // Початкова школа. - 2005. - № 12. - С. 14-18.

7. Уфимцева С.В. Особливості творчого розвитку дошкільника і молодшого школяра // Рідна школа. - 2006. - № 2. - С. 65-67.

8. Уфимцева С.В. Організація творчої діяльності дітей у навчально-виховному процесі // Імідж сучасного педагога: Науково-практичний освітньо-популярний журнал. - К., 2005. - № 9-10 (58-59) - С. 56-58.

9. Уфимцева С.В. Знайомтесь: "Домінанта" - дитячий садок + школа // Обдарована дитина: Науково-практичний журнал. - К., 2005. - № 2 - С. 13-21.

10. Уфимцева С.В. Формуємо творчу особистість // Директор школи. Газета для керівників шкіл. - К., 2005. - № 48 (384). - С. 18-20.

11. Уфимцева С.В. Дитяча творчість як мистецтво // Директор школи. Газета для керівників шкіл. - К., 2006. - № 1 (385). - С. 14-16.

12. Уфимцева С.В. Організація діяльності навчально-виховного закладу в Україні // Науково-педагогічне дослідження. - Сербія, 2003. - № 6. - С. 173-180.

Уфимцева С.В. Організаційно-педагогічні умови творчого розвитку особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 - "Загальна педагогіка і історія педагогіки". - Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2007 рік.

Дисертація присвячена проблемі творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад - початкова школа. В дослідженні розроблено та обґрунтовано модель творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний заклад - початкова школа, яка визначає мету, принципи, зміст, форми та методи діяльності педагогічного колективу з творчого розвитку особистості дитини, забезпечує єдність навчальної та позанавчальної роботи; наступність у творчому розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку; виявлено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови та уточнено критерії ефективності творчого розвитку дитини в умовах навчально-виховного комплексу; розроблено концепцію, статут та програму

творчого розвитку дітей в умовах навчально-виховного комплексу; дошкільний навчальний заклад - початкова школа.

Ключові слова: творчий розвиток дитини; творчість; організаційно-педагогічні умови; наступність, неперервність творчого розвитку дитини; навчальна та позанавчальна робота.

Уфимцева С.В. Организационно-педагогические условия развития личности ребенка в условиях учебно-воспитательного комплекса: дошкольное учебное учреждение - начальная школа. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 - "Общая педагогика и история педагогики". - Киевский национальный университет имени Тараса Шевченка, Киев, 2007 год.

Диссертация посвящена проблеме творческого развития личности ребенка в условиях учебно-воспитательного комплекса: дошкольное учебное учреждение - начальная школа. В исследовании разработана и обоснована модель творческого развития личности ребенка и программа её реализации в условиях учебно-воспитательного комплекса: дошкольное учреждение - начальная школа, которая определяет цель, принципы, содержание, формы и методы деятельности педагогического коллектива с творческого развития личности ребенка, обеспечивает последовательность в творческом развитии детей дошкольного и младшего школьного возраста и единство учебной и внеучебной работы; выявлено и обосновано организационно-педагогические условия, уточнены критерии эффективности творческого развития ребенка в условиях учебно-воспитательного комплекса; разработана концепция, устав и программа творческого развития детей в условиях учебно-воспитательного комплекса: дошкольное учебное заведение - начальная школа.

Ключевые слова: творческое развитие ребенка, творчество, организационно-педагогические условия, приемственность, непрерывность творческого развития, учебная и внеучебная работа.

Ufimtseva S.V. Organization and pedagogical conditions of child's personality creative development in conditions of teaching and educational complex: pre-school institute - primary school. -Manuscript.

The thesis for Candidate's degrees of Pedagogics on speciality 13.00.01.- "Institute of Pedagogic and history of Pedagogic".-Kyiv national university named Taras Shevchenko. Kyiv, 2007.

After the analization of scientific manuscripts, devoted of problems of child's personality development under school and school aged children, we have the conclusion about their insufficiently cultivation for innovation educational institutes-leaching and aducation complexes: pre-school institute- primary school. In the many

of education institutes like that, the problem of child's personality creative development, there is not devote a time for attention, there is not used possibilities of educational institute and sensitive period of development of under school and school aged children for their creative development.

Developed and researched model of creative development of child in the age of under school and school aged children in conditions of teaching and educational complex: pre - school institute and primary school reflect: the aim; the main pedagogical principles and its pedagogical creation; unity of educational and out-of-educational activity; organization stages of sequence of child's development of creative; main approaches in organization teaching and educational process; educational conditions; educational and methodical guaranteeing of teaching and educational process. Creative interaction of teacher and child, in this the model, support creative activity of child, stimulation of revealing children's creative character. Created plan of subject-matter algorithm of children's creative development in teaching and educational process.

There are found out and scientifically grounded organization and pedagogical conditions of child's creative development in the conditions of teaching and education complex: pre - school institute - primary school, it is improved: influences the rising of teachers professional skills in the teaching and educational complex: pre-school institute - primary school for creative development of children; increase scientific and technological level of professional competence of teacher; to take into attention peculiarities under school child and school aged child in pedagogic influence on their own creative development; organization teaching and educational environment on the base of the created model of creative development of child in the conditions of teaching and education complex, which formed the aim, forms, methodical of pedagogic ships activities about the creative development of child's personality; provides unity of educational and out-of-educational work and sequence of creative development under school and school aged children.

Sequence of teaching and educational process in pre-school institute and primary school provides with unity of educational system, unity of pedagogical steps to the creative development of child in pre - school institute and primary school, unity in creation of education process. Creative development of children in the conditions of teacher and educational complex planned on the unity of family, pre - school institute and primary school.

As known, that one of the optimal condition for creative development of child is unity of educational and out-of-educational activity. It is proved, that harmonization of personality and between-personalities relations by methods of educational and out-of-educational activity in under school age and school aged children is more affects in the condition, when all members of study complex take part in the solution the problem of creative development of pupils.

Criteria of an affective development child in conditions of teaching and educational complex shows level of the creative development of the child and level of the professional skills of teacher. There is system of levels, which may have the point of creative development of children. The results of pedagogical experiment allow to analyze dynamics of creative development of the child from under school age till school aged children.

The results of dissertation investigation were the scientific and methodical materials about creative development of under school and school aged children, the conception, Statute and some programs about creative development of child in teaching and educational complex: pre - school institute and primary school.

The results of dissertation investigation can be used in four levels: on the level of Minister of education and science in Ukraine for developed system of creative development of children, preparing teachers of pre-school institute and primary school to form creative development of child of some ages; on the level of regions institutes of second - education of teachers for their known with speciality of creative development of under school and school aged children; on the level of teaching and educational complex: pre - school institute and primary school for creative development of children, developed their creative potential; on the level of teacher of pre - school institute and primary school for using programs of creative development of children in educational and out-of-educational activity.

Key words: child's personality creative development model, creativity, organization and pedagogical conditions, sequence and continuity of creative development, educational and out-of-educational work.

Підписано до друку 09. 08. 2007. Формат 60x90/16.

Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9,

Тираж 100 прим. Зам. № 218.

« АВТОРЕФЕРАТ »

Свідоцтво ДК № 18536 від 03.12.2001р.

01034, м.Київ, пров.Георгіївський, 2, оф.28.

578-04-14; 28471-27